9 Δεκεμβρίου 2022

Πώς βγήκε η φράση «κροκοδείλια δάκρυα»

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

Οι αρχαίοι, ο Σαίξπηρ και η αλήθεια για τους κροκόδειλους που δακρύζουν.

Η έκφραση «κροκοδείλια δάκρυα» προέρχεται από την ελληνική γραμματεία της ύστερης αρχαιότητας. Γενικά, χρησιμοποιείται όταν κάποιος επιδεικνύει προσποιητή θλίψη για το κακό που συνέβη σε κάποιο άλλο. Η αρχαία ελληνική φράση είναι ακόμη πιο ακραία, αφού αυτός που χύνει «κροκοδείλια δάκρυα», δεν υποκρίνεται απλά, αλλά έχει προκαλέσει ο ίδιος κακό σε κάποιον και μετά τον κλαίει! Αν και η έκφραση είναι σήμερα διαδεδομένη σε πολλούς λαούς, αποδείχτηκε ότι ξεκίνησε από μια λάθος πεποίθηση που είχαν οι αρχαίοι Έλληνες για τον κροκόδειλο.

Ποιος χρησιμοποίησε πρώτος την έκφραση;
Σε διάφορες αρχαίες ελληνικές φιλολογικές πηγές ο κροκόδειλος χρησιμοποιείται ως παράδειγμα υποκρισίας. Όμως είναι στα τέλη του 4ου αιώνα μ. Χ. που βρίσκουμε μία αναφορά σε «κροκοδείλια δάκρυα». Προέρχεται από τον Αστέριο, που ήταν επίσκοπος της Αμάσειας στον Πόντο. Σε κάποια ομιλία του προέτρεπε τους χριστιανούς να νηστεύουν τη Σαρακοστή με ειλικρίνεια και όχι υποκριτικά. Στη δεύτερη περίπτωση, όπως έλεγε ο Αστέριος, αυτός που νήστευε:

Πλούταρχος τη χρησιμοποίησε για πρώτη φορά τον 1ο αιώνα μ.Χ.

“Κροκοδελίζω” και “Κροκοδειλιάζω“
Αργότερα στη βυζαντινή εποχή, ο Ευστάθιος μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, σε επιστολή του, συγκρίνει το υποκριτικό κλάμα κάποιου χριστιανού για το κακό που βρήκε ένα άλλο χριστιανό με αυτό του κροκοδείλου που δεν μπορεί να

καταβροχθίσει ολόκληρο ένα άνθρωπο!

Μάλιστα, χρησιμοποιεί το ρήμα «κροκοδελίζω» που σημαίνει «έχω τη συμπεριφορά του κροκόδειλου». Καθώς το ρήμα δεν υπάρχει σε καμία άλλη πηγή, δεν αποκλείεται να είναι επινόηση του Ευσταθίου, ο οποίος εκτός από μητροπολίτης υπήρξε και σημαίνων λόγιος και φιλόλογος. Είναι ενδιαφέρον ότι σήμερα υπάρχει στην αργκό το ρήμα «κροκοδειλιάζω» ,που σημαίνει το ίδιο με το «κροκοδελίζω» του Ευσταθίου.

Κλαίνε, πράγματι, οι κροκόδειλοι;
Οι κροκόδειλοι έχουν δακρυϊκούς πόρους και κλαίνε για να λιπάνουν τα μάτια τους, συνήθως όταν είναι εκτός νερού για μεγάλο χρονικό διάστημα και τα μάτια τους αρχίζουν να στεγνώνουν. Αν εκείνη την ώρα ο κροκόδειλος τρώει, θα έχει δάκρυα στα μάτια του. Όμως, αυτό δεν σημαίνει ότι κλαίει γιατί τρώει.

Το σύνδρομο Bogorad, μια πάθηση που προκαλεί στους πάσχοντες δάκρυα ενώ καταναλώνουν φαγητό, έχει χαρακτηριστεί ως «σύνδρομο κροκοδείλιων δακρύων».

Τα «κροκοδείλια δάκρυα» των Άγγλων
Όπως αναφέρει η Μηχανή του Χρόνου, η έκφραση «κροκοδείλια δάκρυα» είναι ιδιαίτερα δημοφιλής στους Αγγλοσάξονες. Αυτό οφείλεται κυρίως στον Ουίλιαμ Σαίξπηρ, ο οποίος την αναφέρει σε διάφορα έργα του. Το πιο γνωστό παράδειγμα είναι από το έργο του «Οθέλος», όπου ο ομώνυμος πρωταγωνιστής έχοντας πειστεί ότι η γυναίκα του τον απατά αναφωνεί:

«Αν η γη μπορούσε να γεμίσει από γυναικεία δάκρυα, κάθε σταγόνα που πέφτει θα αποδεικνύεται κροκοδείλια»

Ο Έντουαρντ Τόπσελ, Άγγλος θεολόγος και συγγραφέας, σύγχρονος του Ουίλιαμ Σαίξπηρ, σε βιβλίο που έγραψε το 1608 για τα ερπετά, ισχυριζόταν ότι ο κροκόδειλος έκλαιγε προκειμένου να δώσει μία ψεύτική αίσθηση ασφαλείας στα υποψήφια θύματά του. Έτσι τον πλησίαζε δίχως φόβο και ο κροκόδειλος το αιφνιδίαζε και το καταβρόχθιζε.

Ο Τόπσελ αναφέρει επίσης την εκδοχή του Αστέριου, ότι οι κροκόδειλοι έκλαιγαν όταν έτρωγαν έναν άνθρωπο, παρουσιάζοντας το σαν ένα είδος ψεύτικης μετάνοιας, όπως ο Ιούδας που έκλαιγε αφού πρόδωσε τον Ιησού.

Σήμερα οι γελοιογραφίες με κροκοδείλους που κλαίνε χρησιμοποιούνται συχνά σε ειδησεογραφικά έντυπα σε όλο τον κόσμο, για πολιτικούς που κλαίνε για τη δυστυχία των συμπολιτών τους που προκάλεσαν οι ίδιοι, καπιταλιστές για τα προβλήματα των εργατών, ή μεγάλες δυνάμεις για τα δεινά μικρών λαών που

οφείλονται σε αυτές.

Πηγή: tanea.gr